

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

DIBATSELA 2022

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 9.

KAROLO YA A: TEKATLHAOLOGANYO

POTŠIŠO YA 1

Tlhahlo ya go swaya tekatlhaologanyo

- Ka lebaka la gore šedi e letše go kwešišo, dikarabo tša mopeleto wo o fošagetšego le tša diphošo tša polelo di amogelwe, ntle le ge diphošwana tše di fetša tlhalošo goba kwešišo. (Le ge go le bjalo, diphošo di swanetše go laetšwa).
- Hlokomologa mantšu a molekwa ao a šomišitšego go tšwa malemeng a šele, gomme o se mo fokoletše meputso ge e le gore karabo e sa na le mohlodi. Le ge go le bjalo, lentšu leo le tšwago malemeng a šele gomme le šomišitšwe sengwalweng, ebile le nyakega karabong, le amogelwe.
- Go dipotšišo tša boikgopolelo go se abje moputso go karabo ya EE/AOWA le KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Lebaka goba ntlha ya go fahlela karabo ke yona e fiwago moputso.
- Ga go moputso wo o abjago go NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Lebaka goba ntlha ya go fahlela ke yona e hlokomelwago.
- Ge molekwa a ngwadile lefoko ka moka go karabo ya go nyaka lentšu le tee, aba moputso ge fela lentšu leo le thaletšwe.
- Ge karabo e nyaka dintlha tše pedi goba tše tharo gomme molekwa a file tše ntši, swaya tše pedi/tharo tša mathomo fela.
- Amogela polelo ya dimmotwana tša go fapana.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

1.1	1.1.1	'a sa tsebe gore a ka tšea eng a bea'.	(1)
	1.1.2	• Go be go kwagala kutukutu!• Ka nako go be go lla motho wa mosadi/sello sa mosadi.	(2)
	1.1.3	• A sa bo pate.	(1)
	1.1.4	• E be e le lesogana la tsoro.• Lesogana la go ema ka maoto.• O be a na le sefahlego sa boreletšana. (TŠE PEDI fela).	(2)
	1.1.5	• Ke mošemane wa go rata basetsana.• Ke mošemane wa go ba le letsogo/betha/itia.	(2)
	1.1.6	• O be a sa fetwe ke thetho.• Ke nka ja mo nka nona.	(2)
	1.1.7	• Ba ka palelwa ke go fetša sekolo ka ge ba ikgapa ba ikgoroša.• Ba ka itirela boithatelo.• Ba thoma le go nyatša batho.	

GOBA

- Ba ka tšwelela ka ge go se seo se ba paledišago go ithuta.
 - Ba ka kgona go thuša bagwera ba bona bao ba ipalelago.
(Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.)
(TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.8
- Nthati o ile a thoma go nwa mabjala.
 - Nthati o ile a reka diokobatši.
 - Nthati o ile a fa makgarebe tšhelete
 - Nthati o ile a ba le makgarebe a mantši.
 - Nthati o ile a ba le bagwera ba bantši.
(TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.9
- Batswadi ba ka swarwa ke bolwetši bja pelo ba hlokofala.
 - Batswadi ba ka ba le kgatelelo ya monagano, ba tšwa tseleng.
 - A iša serithi sa batswadi fase.
(Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.)
(TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.10
- Go fa/eletša motho gomme a se tšee dikeletšo tšeo.
- Mmago Nthati o lekile go eletša ngwana wa gagwe eupša yena a se mo theeletše. (2)
- 1.1.11
- Tlhorišo ya ka lapeng.
 - Khuetšo ya segwera.
 - Go ba le mathata.
 - Go fiwa tšhelete ye ntši ye o sa tsebego gore o dire eng ka yona.
(Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.)
(TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.12
- Ke be nka dira gore maphodisa a nyakišiše sebo sa diokobatši.
 - Ke be nka dira gore barekiši ba swarwe ba ye kgolegong.
 - Ke be nka dira gore bagwebi ba fiwe kotlo ye boima.
(Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.)
(TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.13
- Maikutlo a pefelo/a manyami.
- Ke befedišwa ke go bona ditokelo tša basadi di gatakwa. (2)
- 1.2
- 1.2.1
- D/Banna ba bontšha kgotlelelo bophelong. (1)
- 1.2.2
- Monna wa 7 mafelelong o kgonne go fihlelela ditlhologelo tša gagwe/O thabetše go atlega.
 - Monna wa 7 o thabile ka ge a be a sa gopole seo a se fihleletšego.
(E TEE fela.) (1)

- 1.2.3
- Monna wa 1 o bontšha a sa nyake go leka selo/o lapile a sa le mathomong/ga a na le mafolofolo.
 - Monna wa 5 o bontšha kgotlelelo le maikemišetšo.
(Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.) (2)
- 1.2.4 A lethabo. O thabišwa ke gore o kgauswi le go fihla mafelelong. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Mokgwa wa go swaya kakaretšo:

Ge go swaiwa go tla hlokomelwa dintlha tše bohlokwa gomme gwa tlogelwa tša go hloka mohola.

Kakaretšo e swanetše go swaiwa ka mokgwa wo o latelago:

Tlhahlo ya go swaya kakaretšo.

- **Kabo ya meputso**
 - Dintlha = 7
 - Polelo = 3
 - Palomoka=10
- **Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a šomišitše mantšu a tlhalošo.**
 - 1–3 ya dintlha tša nnete - moputso 1
 - 4–5 ya dintlha tša nnete - meputso 2
 - 6–7 ya dintlha tša nnete - meputso 3
- **Kabo ya meputso ya polelo ge balekwa ba šomišitše mantšu a bona le ditsopolwa.**
 - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 6 go iša go tše 7 ka ntle le go di hlaloša, ga a fiwe moputso wa polelo.
 - Ge molekwa a tsopotše ntlha e 1 go iša go tše 5, tše pedi a di hlalošitše ka mantšu a gagwe, o fiwa moputso o tee wa polelo.

HLOKOMELA

Palo ya mantšu

- Baswai ba kgonthišiše palo ya mantšu ao a šomišitšwego.
- O se fokotše meputso ge molekwa a se a bontšha palo ya mantšu goba ge a bontšhitše palo yeo e sego ya maleba.
- Ge molekwa a fetile palo yeo e beilwego ya mantšu, bala go fihla go a mahlano fela ka godimo ga palo yeo e beilwego gomme o hlokomologe seripa seo se šetšego sa kakaretšo.

Hlokomela: Amogela dintlha ka moka tšeo di tšwago temaneng.

DITSOPOLWA		MANTŠU A TLHALOŠO	
1	... go nyakwa batswadi gore ba tlo bona ka moo bana ba bona ba šomago ka gona sekolong.	1	Batswadi ba biletšwa go tlo bona mešomo ya bana.
2	... ba kgona go lekola mešomo le bokgoni bja bana ba bona.	2	Dikopano di thuša ka go lekola mešomo ya bana ba bona.
3	... go kgona go boledišana le barutiši ka maitshwaro a bana ba bona le ka fao ba ka ba thušago ka gona.	3	Go boledišanwa ka maitshwaro a bana le thušo yeo batswadi ba ka e fago bana.
4	... di kgontšha badiši ba dikolo go hlabolla le go tšwetša thuto pele.	4	Dikopano di tliša tlhabologo dikolong.
5	... le go kwa ka ditekanyetšo tša matlotlo le tšhomišo ya mašeleng.	5	Batswadi ba botšwa ka tšhomišo le peakanyo ya ditšhelete tša sekolo.
6	... batswadi ba hlalošetšwa ka ditlhohlo tšeo barutiši ba kopanago le tšona ...	6	Go bolelwa ka mathata ao barutiši le barutwana ba kopanago le ona dikolong.
7	Dikopano tše ke tšona tšeo di tlišago kwano le tšhomišanommogo magareng ga barutiši, barutwana le batswadi.	7	Tšhomišanommogo magareng ga barutiši, barutwana le batswadi e a gola.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO

POTŠIŠO YA 3

Tlhahlo ya go swaya karolo ya C.

- **Mopeleto**

- Dikarabo tša lentšu le tee di swanetše go fiwa moputso le ge mopeleto o fošagetše, ntle le ge phošo yeo e fetoša tlhalošo ya lentšu.
- Go dikarabo tša go nyaka lefoko ka botlalo, mopeleto wo o fošagetšego o swanetše go šetšwa ge e le gore phošo yeo e tšwelela ka sebopego sa polelo yeo e lekwago.
- Mo go lekwago khutsofatšo, karabo e be le maswaodikga a maleba.
- Sebopego sa mafoko se nepagale gomme se fiwe ka mafoko a a feletšego go ya le ka taelo.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

3.1 D/Lotše (Lodge). (1)

3.2 Gore.
• Le kopantšha kgopolo ya go lapologa monagano le lebaka la gore mmele le wona o tla boela sekeng. (2)

3.3 Banna le bana ga ba nyakege. (1)

3.4
• Seswantšho se bontšha e le lefelo la go hloka lešata.
• Lefelo la go fodiša monagano.
• Lefelo la boiketlo.
• Bobotse bja tlhago.
• Tokologo yeo basadi ba tla ipshinago ka yona ka ge go tla be go se na banna tulong yeo.
(Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.)
(TŠE PEDI fela.) (2)

3.5 Fonte ye kgolo - Go tšweletša molaetša/Go goga šedi ya baeti/Go tšweletša leina la sebatšwa.
Fonte ye nnyane – Go gatelela/tlaleletša molaetša wa fonte ye kgolo. (2)

3.6 *Gae kgole le gae!*
Se gatelela gore ke lefelo la boiketlo la go swana le ge o le ka gae. (2)
[10]

POTŠIŠO YA 4

4.1 Ofising/kantorong ya hlogo ya sekolo.
• Go bonala dipene.
• Go na le dipuku tša go ngwalela.
• Go na le Khomputa/Laptopo.
• Go na le mokotla wa dipuku.
• (TŠE PEDI fela.) (3)

- 4.2 Wa go se ngwale mošomo wa sekolo. (1)
- 4.3
- Pudula ya 1 o a nagana. (2)
 - Pudula ya 3 o a bolela. (2)
- 4.4 B/Manyami/ C/Kwelobohloko. (1)
- 4.5 Ke kgopolo, batswadi ba bantši ba ipha nako ya bana ba bona eupša bana ga ba ba botše gore ba na le mošomo wa sekolo. (1)
- 4.6 Wa khutšo.
O bolela ka boleta le ngwana e le go mo hlohleletša/tutuetša gore a ngwale mošomo wa sekolo. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 5

- 5.1 5.1.1 Mapogo.
Ke bone mapogo serapeng sa diphoofolo.
(Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.) (2)
- 5.1.2 Kitima – kitimiša. (2)
- 5.1.3 Letlago-
(a) Di tla ba le dinko tše kgolo tša go hema oksitšene ye ntši.
Lephethi-
(b) Di bile le dinko tše kgolo tša go hema oksitšene ye ntši. (2)
- 5.1.4 Mahlong/Kgole, lehlathifelo. (2)
- 5.1.5
- Bjalo ka sedupe. (2)
 - Tshwantšhanyo. (2)
- 5.1.6 (a) -ana e laetša nyenyefatšo/lenyatšo.
(b) -ng e laetša lefelo. (2)
- 5.1.7 Ntwadumela.
Ntwa+dumela.
Leina+ lediri. (2)
- 5.2 5.2.1 C/Ka gare ga meetse.
• Go thuša gore meetse a se tsene ka mahlong.
• Di thuša gore a kgone go bona tšeo di lego ka gare ga meetse.
(E TEE fela). (2)

5.2.2	• Bohlokwa. • Rutha.	(2)
5.2.3	Lefokonolo/Lefokotee. • Le na le lediri le tee.	(2)
		[20]
	PALOMOKA YA KAROLO YA C:	40
	PALOMOKA YA TLHAHLOBO:	80